

Oliy ta'lim muassasalari va ularning filiallari, Tibbiyot xodimlarining kasbiy malakasini rivojlantirish markazi, respublika ixtisoslashtirilgan ilmiy-amaliy tibbiyot markazlari, ilmiy-tadqiqot institutlari va klinik ordinatorlarni o'qitish vakolati berilgan xususiy klinikalar klinik ordinaturasiga kirish test sinovlarida **ORTODONTIYA** fanidan foydalaniladigan test varianti tafsiloti

1. Test variantining qo'llanish maqsadi

Ortodontiya fanidan test topshiriqlari O'zbekiston Respublikasi oliy ta'limdan keyingi Sog'liqni saqlash muassasalariga kirish test sinovlarida bakalavriyat va oliy ta'limning davlat ta'lim standartlari hamda terapevtik stomatologiya faniga oid umum ta'lim o'quv dasturlarida o'zlashtirilishi belgilangan bilim, ko'nikma, malaka talablari asosida talabalarning tayyorgarlik darajasini aniqlab berish uchun mo'ljallangan.

2. Test variantini shakllantirishda asos bo'luvchi me'yoriy hujjatlar:

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Tibbiyot xodimlari malakasini oshirish va ularni qayta tayyorlash tizimini takomillashtirish to'g'risida"gi 2009-yil 18-dekabrda VMQ-319-son qarori bilan tasdiqlangan "Tibbiyot xodimlari malakasini oshirish va ularni qayta tayyorlash tartibi to'g'risida Nizom";

O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirining "2024/2025 o'quv yilida klinik ordinatura (rezidentura)ga qabul qilish to'g'risida"gi 2024-yil 17-iyuldagi 238-son buyrug'i;

Ortodontiya faniga oid amaldagi davlat ta'lim standarti va o'quv dasturlari.

3. Ortodontiya fanidan shakllantiriladigan test variantining tarkibi

Ortodontiya fanidan mutaxassislik fani sifatida shakllantiriladigan test varianti talabalarning nazariy bilimlarni o'zlashtirish darajasi bilan birga mantiqiy fikrlashi, masala va topshiriqlarni bajara olish qobiliyati va ta'limning keyingi bosqichiga tayyorgarligini baholaydigan, fanga oid kompetensiyalarni tekshirishga yo'naltirilgan test topshiriqlaridan tarkib topadi. Test topshiriqlarining soni hamda baholash mezonlari Sog'liqni saqlash vazirligi va oliy ta'lim muassasalari tomonidan tasdiqlanadi.

4. Test topshiriqlari yordamida tekshiriladigan fan mazmuni tarkibi

Kodi	Tekshiriladigan fan mazmunining tarkibi
1.1	Ortodontiya fani – tish, tish qatorlari va tish -jag‘ tizimi turli anomaliyalarining etiologiyasi, patogenetik jarayoni, ularni tashxislash asoslari va davolash usullarini jamlovchi stomatologiyaning bir qismidir.
1.2	Ortodontiya fan sifatida Mutaxassislikka kirish, fanning ilmiy-tadqiqot metodlari. Ortodontiya fanining rivojlanish tarixi. Olimlarning Ortodontiya fani rivojiga qo‘shgan hissalar.
1.3	Tish-jag‘ tizimi rivojlanishining turli davrlarida chaynov apparatining normal morfo-funksional karakteristikasi.
1.4	Tish, tish qatorlari va prikus anomaliya turlari va ularni tashxislash. TJT anomaliyalari va deformatsiyalarini etiologiyasi. TJT anomaliyalari va deformatsiyalarini patogenezi.
1.5	TJT anomaliyalari va deformatsiyalarini oldini olish. Profilaktik tadbirlar. Funksional taxlil.
1.6	Antropometrik tekshiruv usullari. Qolip olish, model quyish. Okklyuzion munosabatlarning taxlili.
1.7	Antropometrik tekshiruv usullari. Ponn usuli. Korgauze o‘lchov usuli. Modellar taxlili. Tish qatoridagi mavjud masofa taxlili. Tish qatoriga zarur masofani aniqlash. Modellar taxlili. Tish qatori kengligi va uzunligini aniqlash. Yuqori va pastki frontal tishlarning munosabatini aniqlash. Markaziy okklyuziya, markaziy munosabat va konstruktiv tishlovni aniqlash.
1.8	Grafik tekshiruv uslubi. Xauley –Gerber-Gerbst diagrammasi.
1.9	Rentgenologik tekshirish usullari. Ortopantomografiya va kaft rentgenografiyasining taxlili va uning ortodontiyadagi ahamiyati. Telerentgenografiya asoslari. Anatomik nuqtalar. Shvars bo‘yicha taxlil. Sefalometrik taxlil. Downs va Steiner bo‘yicha. Sefalometrik taxlil. McNamara bo‘yicha. Sefalometrik taxlil. Tweed va Kim bo‘yicha.
1.10	Ortodontiyada apparatlar bilan davolash usuli. Apparatlar tasnifi.
1.11	Mexanik ta’sir etuvchi ortodontik apparatlar. Yechiladigan ortodontik apparatlar. Yoylarni bukish. Vint o‘rnatish, plastmassa quyish. Shlifovka, polirotovka.
1.12	Mexanik ta’sir etuvchi ortodontik apparatlar. Yechilmaydigan ortodontik apparatlar. Ortodontik yoylar turlari. Yechilmaydigan ortodontik apparatlar uchun yoylarni sozlash. Yoylarni, xalqalarni, vintlarni, ilmoqlarni kavsharlash.
1.13	Edjuayz-tizim. Endryus bo‘yicha okklyuziya kalitlari. Tipodontlarda breketlarni pozitsiyalash.

	AVS-usul, ko'rsatma va qarshi ko'rsatmalar. Jag'lararo munosabatlarini jag'lararo tortkichlar yordamida nazorat qilish. Elastik tortkichlarni ishlatishga ko'rsatma va qarshi ko'rsatmalar.
1.14	Funksional-yo'naltiruvchi ortodontik apparatlar. Qiya satxning ta'sir mexanizmi. Chaynov tizimining Rubinov bo'yicha reflekslari. Reflekslar asosida chaynov mushaklar faoliyatining o'zgarishi.
1.15	Funksional ta'sir etuvchi ortodontik apparatlar. Frenkelning funksional moslamalari. I, II, III turdagi Frenkel funksional moslamalarining ta'sir mexanizmi, ularni qo'llashga ko'rsatma va qarshi ko'rsatmalar. Aralash ta'sir etuvchi ortodontik apparatlar. Monobloklar. Bionatorlar. Tvin-bloklar.

5. Ortodontiya faniga oid kognitiv ko'nikma darajasi

1	quyi kognitiv daraja	<ul style="list-style-type: none"> - Shakllanayotgan tish-jag' tizimining morfologiyasini embrional davrda o'ziga xos belgilari. - Tish-jag' tizimining morfologiya va faoliyatining go'daklik davrda o'ziga xos belgilari. - Tish-jag' tizimining morfologiya va faoliyatining sut tishlovini shakillanish davrda o'ziga xos belgilari. - Tish-jag' tizimining morfologiya va faoliyatining sut tishlovini shakillanib bo'lgan davrda o'ziga xos belgilari. - Fiziologik tishlov turlari. - Patologik tishlov turlari.
2	yuqori kognitiv daraja	<ul style="list-style-type: none"> - Tish-jag' anomaliyalarini etiologiya va patogenezi. - Tish-jag' anomaliyalarini oldini olish. - Antropometrik tekshiruvlar. - Rentgenologik tekshiruvlar. - Telerentgenografiya taxlili. - Parodont to'qimalaridagi ortodontik ta'sirda morfologik o'zgarishlari. - Mexanik ortodontik apparatlar. - Funksional ta'sir qiluvchi ortodontik apparatlar. - Funksional yo'naltiruvchi ortodontik apparatlar. - Aralash apparatlar. - Angidrotik ektodermal displaziya. - Ortiq sonli tishlar. - Qoziqlar distopiyasi. - Diastema. - Yuqori va pastki jag'larning rivojlanish anomaliyasi.

		<ul style="list-style-type: none"> - Prognatik prikus. - Progenik prikus. - Ochiq prikus. - Chuqur prikus. - Kesishgan prikus. - ChPJB kasalliklari va okklyuziya. - Ikkilamchi deformatsiyada kompleks davolash usullari.
--	--	---

6. Ortodontiya fanidan test topshiriqlari yordamida tekshiriladigan bilim, ko'nikma, malaka va kompetensiyalar

Ortodontiya faniga oid test varianti talabalarning nazariy bilimlarni o'zlashtirish darajasini, ularning mantiqiy fikrlashini baholaydigan test topshiriqlaridan iborat. Mazkur test topshiriqlarini shakllantirishda amaldagi davlat ta'lim standartlari, ortodontiya fani umumta'lim o'quv dasturlarida o'zlashtirilishi belgilab ko'rsatilgan bilim, ko'nikma, malaka va kompetensiyalar asos sifatida qaraldi.

Fan	Tekshiriladigan bilim, ko'nikma, malaka va kompetensiyalar			Kodi		
Ortodontiya	Tish qattiq to'qimasi kasalliklari	Tish qattiq to'qimasi kasalliklari	Tishlarni rivojlanish va o'sib chiqishdagi buzilishlar anomaliyasi	K 00		
			Retensiyaga uchragan tishlar anomaliyasi	K 01		
			Kariyes va uning asoratlari	K 02		
			Tish qattiq to'qimasining boshqa kasallik va anomaliyalari	K 03		
		Tish qattiq to'qimasi va jag' anomaliyalari	Funksional xolat natijasida kelib chiquvchi tish jag' anomaliyalari	K 04		
			Tish tayanch to'qimasi anomaliyalari	K 05		
			Ortiqcha tishlar	K 06		
	Tish qatori anomaliyalari	Anomaliyalar	Tish qatorlarining bir biriga nisbatan bo'lgan anomaliyalari	K 07		
			Ayrim tishlarning joylashuv anomaliyalari	K 07		
			Retenirlangan tishlar	K 07		
		Tish qatori va prikus anomaliyalari	Diastema	K 07		
			Qoziq tishlar distopiyasi	K 07		
			Zich joylashgan tishlar	K 07		

			Prognatik prikus	K 07	
			Frontal tishlarning prognatik xolati	K 07	
			Progenik prikus	K 07	
	Prikus anomaliyalari			Frontal tishlarning progenik xolati	K 07
				Majburiy progenik prikus	K 07
				Ochiq prikus	K 07
				Chuqur prikus	K 07
				Bukkal kesishgan (yon) prikus	K 07
				Lingval kesishgan (yon) prikus	K 07
	Kognitiv kompetensiya		Mantiqiy fikrlashga asoslangan masala va topshiriqlarni bajarish		10.1.1

7. Foydalanish uchun tavsiya yetiladigan adabiyotlar.

7.1. Asosiy adabiyotlar

1. Abduazimov A.D. Ortodontiya va bolalar uchun tish T., 2012 y.
2. Nigmatov R.N. Bolalar tishlarini protezlash / Darslik (O‘zbek tili Lotin alifbosida). “Toshket tibbiyot akademiyasi bosmaxonasi”.-T.- 2021.- 273 b.
3. Nigmatov R.N. Bolalar tishlarini protezlash. / Elektron darslik. - T.- 2024.
4. Nigmatov R.N., Shomuxamedova F.A. Ortodontiya. / Darslik. Tibbiyot oliy o‘quv yurtlarining “Stomatologiya” fakulteti talabalari uchun. “Hilol Media”.- 1-jild. -T.-2020. - 331 b.
5. Nigmatov R.N., Shomuxamedova F.A., Nigmatova I.M. Ortodontiya. / Darslik. Tibbiyot oliy o‘quv yurtlarining “Stomatologiya” fakulteti talabalari uchun.- 2-jild. “Hilol Media”.-T.-2021. - 420 b.
6. Xabilov N.L., Shaamuxamedova.F. A, Aripova.G.E, Murtazayev.S.S, Mirsalixova.F.L, Nasimov.E.E «Ortodontiya s detskim zubnym protezirovaniyem». Toshkent, 2016.

7.2. Qo‘shimcha adabiyotlar

1. Stomatologiyada menedjment va ekonomika asoslari. (Stomatologiyada menedjment va ekonomika asoslari). //Rizayev J.A., Mamatkulov B.M., Nigmatov R.N., Tuxtarov B.Ye., Mirvorisova L.Ye., Nurmamatova K.Ch./ Tibbiyot oliy ta’lim muassasalari uchun o‘quv qo‘llanma “Hilol Media” nashriyoti. -T.-2020. – 215 b.
2. Bolalarga qo‘yiladigan ortopedik va ortodontik apparatlar tayyorlash

- texnikasi. // Nigmatov R.N., Aripova G.E., Murtazayev S.S., Fayzullayev S.A. / O'zbek tili Kirill imlosida. O'quv qo'llanma. Tibbiyot o'rta maxsus o'quv yurtlarining stomatologiya ishi fakulteti talabalari uchun. Toshkent, 2022.- 316 b.
3. Diagnostika, lecheniye i profilaktika vtorichnykh deformatsiy zubnykh ryadov v smennom prikuse. // Nigmatov R.N., Nigmatova I.M. / Monografiya. Tashkent. – 2021 – 147 s.
  4. Distel V.A. Posobiye po ortodontii. Uchebnoye posobiye. – N.Novgorod. Meditsina. 2000 g.
  5. Duayt Daymon. Rabochaya tetrad ortodonta. Rukovodstvo po primeneniyu sistema passivnogo samoligirovaniya Damon System 2. Uchebnoye posobiye. – Sankt-Peterburg. Medisina. 2008 g.
  6. Kesishgan prikus. Etiologiya va patogenez. Kesishgan prikusni tashxislash, klinikasi va davolash usullari. // Nigmatov R.N., Aripova G.E., Shomuxamedova F.A., Sulaymanova D.A., Kodirov J.M., Akbarov K.S. / O'quv-uslubiy qo'llanma. T. – 2021. – 32 b.
  7. Klassifikatsiya anomalii zubochelyustnoy sistema i ix diagnostika. Vidy fiziologicheskix i patologicheskix prikusov. // R.N. Nigmatov, S.S.Murtazayev, M.A.Mavlyanova, D.A.Suleymanova, G.A.Muratova / Uchebno-metodicheskoye posobiye dlya studentov 4 kursa. T.-2022.- 31 s.
  8. Klemin V.A. Diagnostika i lecheniye zabolevaniy VNChS. Uchebnoye posobiye. – Moskva. Medisina. 2010 g.
  9. Metody diagnostiki i ortodonticheskoye lecheniye sujeniya zubnykh ryadov verxney chelyusti u detey. // Nigmatov R.N., Kadyrov J.M., Akbarov K.S. / Metodicheskiye rekomendatsii. – Toshkent.- 2023. – 21 s.
  10. Ortodontik apparatlar. // Nigmatov R.N., Nigmatova I.M. / Stomatologiya fakulteti talabalari uchun O'quv qo'llanma (O'zbek tili Kirill imlosida) "Toshket tibbiyot akademiyasi bosmaxonasi".-T.- 2022.- 172 b.
  11. Ortodonticheskoye lecheniye sujeniya zubnykh ryadov verxney chelyusti pri pomoshchi nesyemnogo ortodonticheskogo apparata. // Nigmatov R.N., Kadyrov J.M., Akbarov K.S. / Metodicheskiye rekomendatsii. – Toshkent.- 2023. – 24 s.
  12. Osnovy menedjmenta i ekonomiki v stomatologii.//Rizayev J.A., Mamatkulov B.M., Nigmatov R.N., Tuxtarov B.Ye., Mirvorisova L.Ye., Nurmamatova K.Ch./ Uchebnoye posobiye dlya studentov meditsinskix vysshix obrazovatelnykh uchrejdeniy. Izdatelstvo "Hilol Media".-T.-2020. - 247 s.
  13. Perekrestnyy prikus. Etiopatogenez, diagnostika, klinika i metody lecheniya. // Nigmatov R.N., Aripova G.E., Shomuxamedova F.A., Sulaymanova D.A., Kodirov J.M., Akbarov K.S. / Uchebno-metodicheskoye posobiye. T. – 2021. – 38 b.
  14. Persin L.S. Ortodontiya. Diagnostika, vidy zubochelyustnykh anomalii. Uchebnoye posobiye. – Moskva. Ortodent-Info. 1999 g.
  15. Proffit U.R. Sovremennaya ortodontiya. 3-izd. Uchebnik. – Moskva. Ortodent-Info. 2017 g.

16. Telerentgenografiya. Printsipy rasshifrovki. //R.N. Nigmatov, G.E.Aripova, M.A.Mavlyanova, D.A.Suleymanova, Sh.R.Rasulova /Uchebno-metodicheskoye posobiye dlya studentov 4 kursa. T.-2022.- 39 s.
17. Telerentgenografiya. Taxlil qilish tamoillari. //R.N. Nigmatov, G.E.Aripova, M.A.Mavlyanova, D.A.Suleymanova, Sh.R.Rasulova / 4 kurs talabalari uchun o'quv uslubiy qo'llanma. T.-2022.- 38 b.

*Izoh: Mazkur hujjatga aprobasiya natijalari hamda vakolatli davlat tashkilotlarining tegishli qaror va buyruqlariga asosan qo'shimcha va o'zgartirishlar kiritilishi mumkin.